

ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯDOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2023-37-05>

УДК 94(070"Свобода"=161.2) "1930/2020":929Каразін(045)

В. Г. ГРІНЧЕНКО, кандидат історичних наук, доц.,
доцент кафедри історії України та всесвітньої історіїe-mail: grvi63@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2852-3650>Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
вул. Шевченка, 1, м. Кропивницький, 25000, Україна**ЗГАДКА ПРО ВАСИЛЯ КАРАЗІНА НА СТОРІНКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ ГАЗЕТИ «СВОБОДА» У США**

Мета дослідження. Висвітлити та проаналізувати різнопланову інформацію про життя і діяльність Василя Назаровича Каразіна (1773–1842), яка знайшла своє відображення на сторінках української газети «Свобода», що видається в США.

Методологія дослідження. Застосовано принципи історизму, об'єктивності, всебічності і цілісності вивчення джерела, а також підходи сучасної біографістики. Використано методи: описовий, аналізу і синтезу, історико-порівняльний, історико-біографічний, просопографічний.

Наукова новизна. Матеріали, які представлені у даній публікації, можуть слугувати певним доповненням до вже існуючих наукових досліджень у висвітленні історіографічного образу Василя Каразіна в інтелектуальному середовищі західної української діаспори.

Висновки. Встановлено, що публікації, в яких були подані різні за обсягом і змістом факти та аналітичні судження про життя і діяльність В. Н. Каразіна, друкувалися на сторінках української газети «Свобода» в США, починаючи із середини 1930-х років й до початку ХХІ століття. Відповідні матеріали переважно відобразили прагнення щодо його оцінки як визначного і свідомого українця, «архітекта» українського відродження, який всіляко прагнув працювати для добра України, намагався спрямувати її на європейський шлях розвитку. Є вагомими підстави вважати, що саме ця позиція справляла домінуючий вплив на формування образу Василя Каразіна серед читачів газети «Свобода» в США як частини української діаспорної спільноти. Точка зору авторів, які дотримувалися дещо інших поглядів і приписували В. Н. Каразіну тільки регіональний, слобідсько-український патріотизм, згадувалася лише побічно.

Ключові слова: Василь Каразін, україномовна преса, українська діаспора в США, газета «Свобода».

Як цитувати: Грінченко В. Г. Згадка про Василя Каразіна на сторінках української газети «Свобода» у США. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки.* 2023. Вип. 37. С. 52-59. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2023-37-05>

In cites: Grinchenko V. H. (2023). Mention of Vasyl Karazin on the pages of the Ukrainian newspaper "Svoboda" in the USA. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin «History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences»*, Issue 37, (52-59), DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-6505-2023-37-05> (in Ukrainian)

Василь Назарович Каразін (1773–1842) – вчений, просвітитель, громадський діяч, організатор освіти – є однією із знакових постатей в історії України періоду кінця XVIII – першої половини XIX ст. Саме з його ініціативи був заснований класичний університет у Харкові (1805), що відіграв важливу роль як осередок національно-культурного відродження України. За більш ніж півтора століття цій неординарній особистості було присвячено великий масив публікацій. В конкретних культурно-історичних умовах творилися історіографічні образи цього діяча і сучасні автори висувають тезу про сформованість каразінознавства як окремого напрямку наукових досліджень. Під ним розуміють вивчення життя, творчості, громадської діяльності В. Н. Каразіна, його місця в історії Східної Європи в цілому та України зокрема [5, с. 6–7].

Як зазначається в наукових працях останніх років, зокрема в монографії Ольги Вовк [5], ця постать знайшла своє яскраве висвітлення в історіографії західної української діаспори, в якій виявилися дві основні тенденції. Перша – обстоювання позиції про поєднання у світогляді В. Н. Каразіна регіонального слобідсько-українського та загальнодержавного патріотизму. Друга – розвиток так званого апологетичного напрямку каразінознавства, в якому представлений образ В. Н. Каразіна як свідомого українського патріота і духовного провідника нації, що намагався своєю діяльністю подолати залежність України від імперського режиму та повернути її на європейський шлях розвитку [див. 5, с. 220–224, 227–228].

В тому числі деякі факти та аналітичні судження про життя і діяльність Василя Каразіна знайшли відображення на сторінках української газети «Свобода» (надалі називатимемо її просто – газета), яка з кінця XIX століття видавалася в США та є унікальним джерелом інформації з історії українства. У цій газеті друкувалися статті і матеріали, які висвітлювали біжучі події в Україні та в діаспорі, в тому числі присвячені суспільно-політичним, економічним, національним процесам, публікації на історичні й культурні теми. У пропонованій статті автор мав на меті розглянути й проаналізувати відповідні матеріали зазначеної газети. Вони можуть слугувати певним доповненням до вже існуючих досліджень, які серед іншого відобразили також і висвітлення історіографічного образу В. Н. Каразіна в інтелектуальному середовищі західної української діаспори.

Найбільш ранні згадки про Василя Каразіна, які виявлені нами на сторінках газети, датуються серединою 1930-х рр. 19 квітня 1935 р. в ній опубліковано статтю Миколи Андрусика «Микола Костомарів». Ця стаття була передрукована із науково-популярного журналу «Життя і знання», який видавало товариство «Просвіта» у Львові. В ній, зокрема, зазначалося, що магістерську працю Миколи Костомарова «Про причини і характер унії на Русі (Україні й Білорусі)», яка вийшла друком у Харкові в 1841 році, рада Харківського університету за дорученням російського міністерства народної освіти наказала спалити. Причиною було те, що предмет цієї праці (унія) видавався тодішнім російським урядовим колам непрощеною провиною. Від неї залишилося кілька примірників, які «Костомаров передав Василеві Каразіну, щоб той пороздавав їх різним людям» [1]. У прикінцевих посиланнях цієї ж статті про Каразіна було сказано як про українського суспільного діяча, поміщика, противника кріпацтва та наголошено, що «головно його заходом було засновано 1805 р. університет у Харкові» [1].

9 жовтня 1937 р. газета вмістила статтю «Пам'яті Марка Вовчка». Автор статті Остап Грицай – український поет, літературознавець, дійсний член НТШ – серед іншого згадує про її виховання в дитячі роки в одному з пансіонів Харкова. У цьому контексті він відзначає тодішній Харків, де «завдяки університетові, заснованому українським патріотом Каразиним (1805), та появи «Українського Вісника» (1816) проносився подих національного відродження» [7].

Про його роль у заснуванні Харківського університету, який було закладено «головно заходом В. Каразіна», наголошувалося і в публікації газети від 31 жовтня 1941 р. під назвою «Харків, центр української культури на Лівобережжі» [21].

У 1944 р. газета вмістила кілька статей Віктора Доманицького під назвою «Початки української сільсько-господарської науки в кінці XVIII та початку XIX століть». В одній із них висвітлювався процес заснування Харківського університету і роль Василя Каразіна у цьому. Зазначалося, що думка про університет з'явилася у нього під час розмови з царем Олександром I, який висловився з цього приводу прихильно. В. Каразін прибув до Харкова і знайшов там особливу підтримку у провідника шляхти В. М. Донац-Закаржевського, Г. Р. Шидловського, священника В. Фотієва та харківського голови Урюпіна. Відзначено, що В. Каразін «викликав в Харкові такий підйом і порив всіх верств суспільства, який можна було бачити лише при заснуванні братських шкіл та Київської Академії в початку XVII століття» [8]. Також наголошено, що В. Каразіну пощастило провести в життя мрію українського суспільства, якої не змогли втілити ні гетьман Кирило Розумовський (Батуринський університет), ні Потьомкін (Катеринославський університет) [8].

23 червня 1955 р. газета надрукувала звіт про конференцію, організовану Українською вільною академією наук (УВАН) – асоціацією вчених, яка займалася популяризацією та просуванням українознавства і культури в США, присвячену 150-річчю Харківського університету. Зокрема, у доповіді голови УВАН в США професора Михайла Ветухова «Історія Харківського університету» було сказано, що в його заснуванні найбільше активності виявив Василь Каразін, який з приводу відкриття університету писав: «Не для чого описувать пользу сего учреждения и славу которая от сего для нашей отчизны Украины проистекти имеет» [9].

15 січня 1960 р. в рубриці «На теми дня» газета вмістила статтю анонімного автора «Шукають у минулому «українського буржуазного націоналізму». В ній йшлося про те, що університети в Україні стали «жертвами помосковлення», що для українців друкують книги пропагандистського характеру і часто вони призначаються для боротьби з так званим «українським буржуазним націоналізмом» [23]. В такому контексті у цій статті розглядалася нещодавно видана книга Леоніда Полухіна «Формування історичних поглядів М. І. Костомарова» (з підзаголовком «До критики буржуазно-поміщицької історіографії на Україні»).

Зазначалося, що Л. Полухін взяв нелегке завдання довести, що Костомаров був виразником інтересів поміщиків і буржуазії, коли писав свої історичні праці. Щоб виконати це завдання, він бере факти з життя Костомарова (той був сином поміщика та селянки-кріпачки). Він невдоволений тим, що українські патріоти-поміщики (Галаган, Каразін та ін.) допомагали Костомарову матеріалами зі своїх бібліотек та архівів для написання його праці про Богдана Хмельницького. І на основі цього Л. Полухін робив хибний висновок, що «Костомаров мусів держати руку за панування поміщиків над селянами» [23].

12 липня 1967 р. газета надрукувала статтю анонімного автора «Про долю нащадків гетьмана Богдана Хмельницького», де наводилася інформація із газети «Молодь України» від 12 травня того ж року. В ній київський кореспондент газети повідомляв, що він гостював у нащадка гетьмана Богдана Хмельницького Бориса Михайловича Філіпова, директора московського Центрального будинку літераторів. Той розповів йому, що його батько народився в селі Окніне, Звенигородського повіту Київської губернії у невеличкому маєтку свого діда Лаврентія Степановича Васильківського, який походив із старовинного українського роду Хмельницьких. Прямий нащадок Богдана Хмельницького, Лаврентій Степанович усе своє життя прослужив у російській армії. Він відзначився у війні 1812 року, і за взяття Парижа був нагороджений золотою шпагою з написом «За хоробрість». У Парижі одружився з французенкою, з якою потім приїхав в Україну. Тут Лаврентій Васильківський зустрічався і товаришував зі своїм колишнім однополчанином Василем Каразіним -- засновником Харківського університету. Зазначено, що за вільнодумство Каразін був ув'язнений у Шліссельбурзькій фортеці, а потім відбував заслання у родовому маєтку [17].

13 жовтня 1972 р. газета вмістила доповідь Омеляна Пріцака «Гарвардський Центр Українських Студій і школа Грушевського», з якою він виступив на зустрічі, влаштованій заходами ФКУ (Фонду кафедр українознавства) в Чикаго 23 вересня 1972 р. Висвітлюючи процес творення української історичної школи, науковець відзначив роль першого

університету на українських землях (1805 р.), в якому були зроблені перші кроки в напрямі розвитку в Україні не схоластичної вченості (як це було у Києво-Могилянській академії), а секуляризованої науки, і серед неї – науки історії. В цьому плані О. Пріцак підкреслив, що перший український університет постав у Харкові в 1805 р. «не з ініціативи держави, а заходами слобожанського дворянства – шляхти, інспірованої «українським Ломоносовим», як його сучасники звали, всестороннього вченого й винахідника Василя Назаровича Каразіна» [16].

В 1975 р. в Мюнхені у видавництві «Сучасність» з'явилася монографія літературознавця й публіциста Юрія Лавріненка «Василь Каразін – архітект відродження (Матеріяли і думки до 200-ліття з дня народження (1773–1973))» [10]. Сучасні автори оцінюють її як найбільш яскраве явище в українському діаспорному каразінознавстві [5, с. 221].

30 січня 1976 р. газета повідомляла про появу цієї книги, відзначивши, що її автор мав на меті повернути Україні й українській історіографії цю яскраву історичну постать, яка до цього була в ній маловідомою, і яку тенденційно присвоїла собі російська історіографія [15]. У цій же замітці вміщений фрагмент супровідного листа до рецензійного примірника для редакції газети «Свобода» за авторством представниці видавництва «Сучасність» Ніни Ільницької. Наведемо його дослівно: «Це перша українська книжка про Василя Каразіна, видана без російської цензури. Книга написана дуже стисло й економічно на слова в жанрі «дослідчого есею», в якому Юрій Лавріненко, як видно з поданого на кінці часткового списку його есеїв і книжок, головно практикується. Поєднання стислості розміру з багатством матеріялу і думок вимагає сконцентрованого читання, з одного боку, але з другого, складне плетиво ліній і вузлів відтворюваної епохи і життя героя подано з проглядною чіткістю» [15]. У замітці ще зазначалося, що ця книга присвячена професорові Олександрові Оглоблину з пошаною і подякою за науково-історичну реабілітацію «Людей Старої України» [15].

Також свій відгук на книгу Юрія Лавріненка опублікував 13 червня 1976 р. на сторінках газети Лука Луців – громадський діяч і літературознавець. Він наголошує, що автор книги вбачає у Каразіні людину, яка «міцно єднала в собі козацькі заповіді гідності людини й нації – з прикметами двох видатних історичних формацій європейської людини, ренесансової і романтичної» [13]. Л. Луців зазначає, що «В. Каразін мусів працювати для добра України так, щоб російські місцеві і столичні шовіністи не могли припинити його праці, хоч вони шкодили йому, як тільки могли» [13]. Він пише, що в «Епілозі» Юрій Лавріненко намагається порівнювати, чи радше протиставити двох харківських «земляків» – Василя Каразіна і Миколу Хвильового, називаючи їх будівничими «національної аристократії, аристократами духа, провідницької ініціативи, «позитивного хотіння» [13]. Завершує Л. Луців свою рецензію висновком, що «книжка Лавріненка про Василя Каразіна дуже цікава, читач з вдовolenням її прочитає і побачить, що сучасна нібито інтернаціонально-комуністична Росія так само старається нищити український нарід, як це робила царська імперія. Каразін міг дипломатично працювати для України, а Хвильовий мусів застрелитися...» [13].

28 січня 1977 р. газета вмістила публікацію «Вечір про місто Харків у Філядельфії». В ній було представлено звіт про захід, який відбувся 11 грудня 1977 р. Приводом для його організації стала поява книги Олександра Семененка «Харків, Харків...». Одну з доповідей на цьому заході виголосив Володимир Біляїв, поет та громадський діяч. Зокрема, він окреслив «культурні надбання, які створили віддані духові України діячі Харкова наперекір імперським плянам і наступові російської імперії – білої, а тепер червоної» [4]. Серед цих імен доповідач першим згадав діяча В. Каразіна, що його старанням основано університет в 1805 р., зібравши 618 тисяч карбованців серед місцевих українців» [4].

15 червня 1980 р. газета надрукувала доповідь Мирослава Семчишина «Історія української культури і стан її наукових досліджень», яка була виголошена ним під час конференції ПКУС (Постійної конференції українознавчих студій) у Гарварді 31 травня 1980 р. Серед іншого доповідач відзначив вже згадану вище монографію Ю. Лавріненка про роль Харківського університету в національно-культурному відродженні початку ХІХ століття, не уникнувши і критичних зауважень щодо неї. Процитуємо відповідне

судження М. Семчишина: «Його нові матеріали і сміливі тези та висновки вносять багато нового до цієї проблеми, але дещо підважив їх своєю критикою історик І. Лисяк-Рудницький і їй теж прийдеться перевірити й устійнити певні факти, бо студія Лавриненка незвичайно поширює і доповнює тему генези українського культурного відродження» [18].

Очевидно, що тут йдеться про критичні зауваження І. Лисяка-Рудницького на книгу Ю. Лавріненка та про досить гостру полеміку між ними, яка знайшла своє відображення на сторінках українського журналу «Сучасність», що виходив у Мюнхені [див. 11; 12]. І. Лисяк-Рудницький критикував Ю. Лавріненка за те, що той перебільшує історичне значення свого героя, «змальовує його як національно свідомого українського патріота», модернізує Каразіна, приписуючи йому етнічну українську національну свідомість, хоча «дошукуватися в ньому модерної української національної свідомості, яка тоді взагалі ще не існувала, – це анахронізм» [12, с. 80]. Також І. Лисяк-Рудницький дотримувався думки, що Каразін був державним патріотом імперії та регіональним патріотом свого рідного краю – Слобідської України [12, с. 80]. Він визнавав, що роль Каразіна, як основоположника Харківського університету, була ключовою на початковій стадії становлення новітньої української нації, проте вважав, що почесний титул, яким наділяв його Ю. Лавріненко – «архітект відродження, – не зовсім слухний [12, с. 84].

Сам М. Семчишин, як нам уявляється, надалі виявив більшу прихильність до поглядів Ю. Лавріненка. У своїй відомій праці «Тисяча років української культури: історичний огляд культурного процесу» він приділяє досить значну увагу Василю Каразину, зазначає, що той «увійшов до історії українського культурного процесу – за словами Ю. Лавріненка – як архітект відродження» [19, с. 218]. Також він дещо перефразовано використовує його тезу, що «В. Каразін став формально і морально визнаним провідником спонтанного руху за українське відродження» [19, с. 219].

У номері газети за 10 травня 1985 р. у статті Юліана Мовчана «Харківському університетові – 180 років» досить значну увагу було приділено Василю Каразину. Використовуючи деякі емоційно-експресивні елементи публіцистичного стилю, автор у своїх оцінках переважно оперував судженнями, близькими до позиції Юрія Лавріненка. Зацитуємо фрагмент статті: «Василь Каразін був представником т. зв. «людей старої України», тобто українських діячів, які під час руйнування козацької держави наприкінці XVII та на початку XVIII століть не приєдналися до мерзенних хахлів-малоросів, які добровільно, тобто не за страх, а за совість пішли служити чужій владі. Тому, на думку деяких наших дослідників, Каразін був представником тієї частини українського дворянства козацького роду, що започаткувало відродження української культури» [14, с. 2].

У публікації Івана Боднарука «3 хроніки високих шкіл в Україні» в номері газети за 10 липня 1985 р. дуже коротко згадується Василь Каразін як засновник Харківського університету і «архітект Відродження» [3, с. 2].

21 липня 1990 р. газета надрукувала статтю Івана Головінського «Значення Харківського університету». В ній автор акцентує і деталізує тезу про заснування в Харкові «першого, в сучасному розумінні, модерного українського університету» [6]. Зокрема, наголошує, що душею цього заснування був «український культурний діяч і землевласник Василь Каразін», який «шукав поради у тодішніх культурних авторитетів Європи, як наприклад, Гете, Шіллера, Фіхте та інших», і намагався «розбудувати поодинокі ділянки Харківського університету на зразок тоді існуючих передових європейських університетів» [6].

Незабаром після виходу цієї статті – 3 серпня 1990 р. в рубриці «3 листів до редакції» газета опублікувала лист одного з читачів Андрія Сольчаника «Час змінити назви». Той зауважив, що до статті Івана Головінського можна б ще додати, що від 1936 року цей університет носить ім'я Максима Горького. І розцінював як насміх над українцями, що цей найстаріший український університет не названо ім'ям його засновника Василя Каразіна, чи ім'ям якогось іншого визначного українця. «Це ще один прояв русифікації та пониження України, бо в якій країні так щедро називають установи не іменами своїх, але чужих людей», –

зазначав дописувач [20]. Він також констатував, що ціла Україна «рясно засіяна цими чужими іменами», і багато установ та підприємств носять імена комуністичних ватажків, навівши для прикладу ще шість вищих навчальних закладів з такими назвами [20].

В номерах газети, які виходили в подальші десятиліття, ми виявили дуже мало публікацій, що містили б деталі біографії Василя Каразіна і оціночні судження щодо його поглядів та діяльності. Зокрема, 8 вересня 2000 р. у рецензії доктора Михайла Біди на книгу професора Степана Злупка «Економічна думка України від давнини до сучасності» (Львів, 2000) Василя Каразіна згадано серед «оригінальних українських представників» економічної науки, які поділяли теорії фізіократів та Адама Сміта, Девіда Рікардо [2].

У номері газети за 16 квітня 2021 р. у статті «Видатні українці з Миколаєва» Ян Чарнецький на прикладі свого міста піднімає питання дерусифікації української історії та розвінчання міфів про «ісконно русській город». В цьому плані він пише про «непересічні особистості, котрі відкрито сповідували проукраїнські погляди» та заслуговують на повагу, а не на забуття. Серед них він, зокрема, називає Василя Каразіна – засновника Харківського університету, вченого, який «помер у Миколаєві, похований також у Миколаєві» [22].

7 січня 2022 р. газета вмістила повідомлення про визначені Верховною Радою України пам'ятні дати і ювілеї, які відзначатимуться на державному рівні у 2022 та 2023 роках. В тому числі у ньому було згадано, що 10 лютого 2023 р. виповнюється 250 років з дня народження Василя Каразіна, «ініціатора заснування Харківського університету, першого у східній Україні» [24].

Отже, публікації, в яких були представлені різні за обсягом і змістом факти та певні аналітичні судження про життя і діяльність Василя Назаровича Каразіна, друкувалися на сторінках української газети «Свобода» в США, починаючи із середини 1930-х рр. й до початку ХХІ століття. Відповідні матеріали переважно відобразили прагнення щодо його оцінки як визначного і свідомого українця, «архітекта» українського відродження, який всіляко прагнув працювати для добра України, намагався спрямувати її на європейський шлях розвитку. Є вагомі підстави вважати, що саме ця позиція справляла домінуючий вплив на формування образу В. Н. Каразіна серед читачів газети «Свобода» в США, як частини української діаспорної спільноти. Точка зору авторів, які дотримувалися дещо інших поглядів і приписували В. Н. Каразіну тільки регіональний, слобідсько-український патріотизм, згадувалася лише побічно.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримується етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Список використаної літератури

1. Андрусак М. Микола Костомарів. *Свобода*. Джерзі Ситі, Н. Дж. 1935. Ч. 91. 19 квітня. С. 2.
2. Біда М. Сила української економічної думки. *Свобода*. 2000. Ч. 36. 8 вересня. С. 14.
3. Боднарук І. З хроніки високих шкіл в Україні. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1985. Ч. 129. 10 липня. С. 2–3.
4. Вечір про місто Харків у Філядельфії. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк 1977. Ч. 21. 28 січня. С. 3.
5. Вовк О. І. Постаць Василя Каразіна в історіографії / наук. ред. С. М. Куделко. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 328 с.
6. Головінський І. Значення Харківського університету. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк 1990. Ч. 138. 21 липня. С. 2.
7. Грицай О. Пам'яті Марка Вовчка. В 30-літні роковини смерті (1907–1937). *Свобода*. Джерзі Ситі, Н. Дж. 1937. Ч. 235. 9 жовтня. С. 2.
8. Доманицький В. Початки української сільсько-господарської науки та української агрономії в кінці ХVІІІ та початку ХІХ ст. *Свобода*. Нью Йорк і Джерзі Ситі. 1944. Ч. 110. 8 червня. С. 3.

9. З наукових конференцій УВАН у ЗДА. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк 1955. Ч. 119. 23 червня. С. 3. Підпис: Л. Д.
10. Лавріненко Ю. Василь Каразін. Архітект відродження: Матеріали і думки до 200-ліття з дня народження, 1773–1973. Мюнхен: Сучасність, 1975. 191 с.
11. Лавріненко Ю. Не-щастя з Каразином (Вимушена репліка). *Сучасність*. 1977. Ч. 11(203). С. 98–101.
12. Лисяк-Рудницький І. Каразін і початки українського національного відродження. *Сучасність*. 1977. Ч. 11(203). С. 78–97.
13. Луців Л. Про нові видання. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1976. Ч. 145. 13 серпня. С. 2.
14. Мовчан Ю. Харківському університетові – 180 років. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1985. Ч. 88. 10 травня. С. 2–3.
15. Появилася книжка Юрія Лавріненка про Василя Каразіна – архітекта українського відродження. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1976. Ч. 19. 30 січня. С. 1, 8.
16. Прицак О. Гарвардський Центр Українських Студій і школа Грушевського. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1972. Ч. 190. 13 жовтня. С. 2.
17. Про долю нащадків гетьмана Б. Хмельницького. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1967. Ч. 127. 12 липня. С. 2. Підпис: Л. П.
18. Семчишин М. Історія української культури і стан її наукових досліджень. *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1980. Ч. 178. 15 серпня. С. 2–3.
19. Семчишин М. Тисяча років української культури: історичний огляд культурного процесу. Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1985. 550 с.
20. Сольчаник А. Час змінити назви. *Свобода*. 1990. Ч. 147. 3 серпня. С. 2.
21. Харків, центр української культури на Лівобережжі. *Свобода*. Джерзі Ситі, Н. Дж. 1941. Ч. 252. 31 жовтня. С. 2.
22. Чарнецький Я. Видатні українці з Миколаєва. *Свобода*. 2021. Ч. 16. 16 квітня. С. 7, 10.
23. Шукають у минулому «українського буржуазного націоналізму». *Свобода*. Джерзі Ситі і Нью Йорк. 1960. Ч. 9. 15 січня. С. 2. Підпис: П. С.
24. Які пам'ятні дати і ювілеї відзначатиме Україна у 2022 і 2023 роках. *Свобода*. 2022. Ч. 1. 7 січня. С. 3, 10.

V. G. GRINCHENKO, candidate of historical sciences,
Associate Professor of the Department of History of Ukraine and World History
e-mail: grvi63@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2852-3650>
Central Ukrainian State University named after Volodymyr Vynichenko
St. Shevchenko, 1, Kropyvnytskyi, 25000, Ukraine

MENTION OF VASYL KARAZIN ON THE PAGES OF THE UKRAINIAN NEWSPAPER «SVOBODA» IN THE USA

The aim of the study. Highlight and analyze diverse information about the life and activities of Vasyl Nazarovych Karazin (1773–1842) as reflected throughout the pages of the Ukrainian newspaper *Svoboda* published in the USA.

Research methodology. The principles of historicism, objectivity, comprehensiveness and integrity in study of the source, as well as the approaches used in modern biographical studies, are applied. Methods used: descriptive, analysis and synthesis, historical and comparative, historical-biographical, prosopographical.

Academic novelty. The materials presented in this publication can serve as a certain supplement to existing studies in highlighting the historiographical image of Vasyl Karazin in the intellectual environment of the Western Ukrainian diaspora.

Conclusions. It has been established that publications presenting facts and analytical judgments about the life and activities of V. N. Karazin, which varied in scope and content, were printed in the Ukrainian newspaper *Svoboda* published in the United States, starting from the mid-1930s until the beginning of the 21st century. The relevant materials mainly reflected the tendency to evaluate him as a prominent and conscious Ukrainian, the “architect” of the Ukrainian Revival, who in every way sought to work for the good of Ukraine, trying to direct it to the European path of development. There are good reasons to believe that this position exerted a dominant

influence on the formation of the image of Vasyl Karazin among the readers of the *Svoboda* newspaper in the USA as part of the Ukrainian diaspora community. The point of view of the authors who stuck to somewhat different views and attributed only regional, Sloboda Ukrainian patriotism to V. N. Karazin, was mentioned only in passing.

Keywords: Vasyl Karazin, Ukrainian-language press, Ukrainian diaspora in the USA, *Svoboda* newspaper.

References

1. Andrusiak M. (1935). Mykola Kostomariv. *Svoboda*. Jersey City, NJ. № 91. April 19. P. 2. (in Ukrainian).
2. Bida M. (2000). The power of Ukrainian economic thought. *Svoboda*. № 36. September 8. P. 14. (in Ukrainian).
3. Bodnaruk I. (1985). From the chronicle of high schools in Ukraine. *Svoboda*. Jersey City and New York. №129. July 10. P. 2–3. (in Ukrainian).
4. Evening dedicated to the City of Kharkiv in Philadelphia (1977). *Svoboda*. Jersey City and New York. №21. January 28. P. 3. (in Ukrainian).
5. Vovk O. I. (2016). The figure of Vasyl Karazin in historiography / S. M. Kudelko (Ed). Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University. 328 pp. (in Ukrainian).
6. Holovynskyi I. (1990). The importance of the Kharkiv University. *Svoboda*. Jersey City and New York. №138. July 21. P. 2. (in Ukrainian).
7. Hrytsai O. (1937). In memory of Marko Vovchok. On the 30th anniversary of her death (1907–1937). *Svoboda*. Jersey City, NJ. №235. October 9. P. 2. (in Ukrainian).
8. Domanytskyi V. (1944). The fundamentals of Ukrainian agricultural science at the end of the 18th and the beginning of the 19th centuries. *Svoboda*. New York and Jersey City. №110. June 8. P. 3. (in Ukrainian).
9. From scientific conferences of Ukrainian Free Academy of Sciences (UVAN) in the USA. (1955). *Svoboda*. Jersey City and New York. №119. June 23. P. 3. Signature: L. D. (in Ukrainian).
10. Lavrinenko Yu. (1975). Vasyl Karazin. Architect of the Revival: Materials and Thoughts for the 200th Anniversary of the Birth, 1773–1973. Munich: Suchasnist. 191 pp. (in Ukrainian).
11. Lavrinenko Yu. (1977). Unhappiness with Karazin (Forced replica). *Suchasnist*. №11(203). P. 98–101. (in Ukrainian).
12. Lysiak-Rudnytskyi I. (1977). I. Karazin and the fundamentals of the Ukrainian National Revival. *Suchasnist*. №11(203). P. 78–97. (in Ukrainian).
13. Lutsiv L. (1976). About new editions. *Svoboda*. Jersey City and New York. №145. August 13. P. 2. (in Ukrainian).
14. Movchan Yu. (1985). 180th anniversary of the Kharkiv University. *Svoboda*. Jersey City and New York. №88. May 10. P. 3. (in Ukrainian).
15. Yuriy Lavrinenko's book on Vasyl Karazin as the architect of the Ukrainian Revival has been published. (1976). *Svoboda*. Jersey City and New York. №19. January 30. P. 1, 8. (in Ukrainian).
16. Pritsak O. (1972). Harvard Center for Ukrainian Studies and the Historical School of M. Hrushevskyi. *Svoboda*. Jersey City and New York. №190. October 13. P. 2. (in Ukrainian).
17. About the fate of the descendants of Hetman Bohdan Khmelnytskyi. (1967). *Svoboda*. Jersey City and New York. №127. July 12. P. 2. Signature: L. P. (in Ukrainian).
18. Semchyshyn M. (1980). The history of Ukrainian culture and the state of its scientific research. *Svoboda*. Jersey City and New York. №178. August 15. P. 2–3. (in Ukrainian).
19. Semchyshyn M. (1985). One thousand years of Ukrainian culture: a historical review of the cultural process. New York–Paris–Sydney–Toronto. 550 pp. (in Ukrainian).
20. Solchanyk A. (1990). Time to change names. *Svoboda*. №147. August 3. P. 2. (in Ukrainian).
21. Kharkiv, the center of Ukrainian culture on the Left Bank. (1941). *Svoboda*. Jersey City, NJ. №252. October 31. P. 2. (in Ukrainian).
22. Charnetskyi Ya. (2021). Prominent Ukrainians from Mykolaiv. *Svoboda*. №16. April 16. P. 7,10. (in Ukrainian).
23. Searching for the “Ukrainian Bourgeois Nationalism” in the past. (1960). *Svoboda*. Jersey City and New York. №9. January 15. P. 2. Signature: P. S. (in Ukrainian).
24. What memorable dates and anniversaries will Ukraine celebrate in 2022 and 2023. (2022). *Svoboda*. №1. January 7. P. 3, 10. (in Ukrainian).